

КРИПТОВАЛУТИ И ТЯХНОТО ДАНЪЧНО ОБЛАГАНЕ

докт. Петър Янев

Пловдивски университет, България

Резюме: Разработката разглежда най-често поставяните въпроси, касаещи облагането на доходи от търговия с криптовалути, реализирани от физическо или юридическо лице. Обърнато е внимание на начина на декларирането на дохода, както и правната рамка, която регулира обществените отношения, свързани с търговията на криптовалути. Анализирани са законодателството на някои държави членки на Европейския съюз и се прави един сравнителноправен преглед между различните аспекти в посочените държави.

Ключови думи: криптовалути, данъчно облагане на криптовалути, правила за обмяна на криптовалути

CRYPTOCURRENCIES AND THEIR TAXATION

Petar Yanev, PhD Student

University of Plovdiv, Bulgaria

Abstract: This study examines the most frequently raised questions regarding the taxation of income from trading cryptocurrencies by individuals or legal entities. Attention is given to the methods of income declaration, as well as the legal framework regulating public relations related to cryptocurrency trading. The legislation of some Member States of the European Union is analyzed, and a comparative legal review is made between the different aspects within these countries.

Key words: Cryptocurrencies, Taxation of Cryptocurrencies, Regulations for Cryptocurrencies Exchange

1. УВОД

Съвременните модерни технологии променят икономическия и политическия пейзаж в обществото и постепенно налагат трансформирането на законодателната рамка. Базираните на „блокчейн“ криптовалути са може би един от най-ярките примери за това, а безспорният ли-

дер сред тези така наречени „виртуални валути“ е биткойнът, който започна да се използва след световната финансова криза от 2008 г.

Въпреки че криптовалутите все повече се приемат за редовно плащателно средство от големите корпорации, много държави членки на Европейския съюз тепърва започват да прилагат решения за регулиране на тяхното използване, в това число и що се касае до данъчното им облагане. В същото време Съюзът не успява да въведе единен подход към данъчното облагане на търговията с виртуални валути в общото си икономическо пространство.

Настоящата разработка поставя фокус и върху начина, по който някои държави подхождат към разбирането на същността на криптовалутите. Така например на 20.08.2024 г. в България бе стартирана процедура по обществено обсъждане на законопроект, касаещ пазарите на криптоактиви, която продължи до 20.09.2024 г. В § 1, т. 6 от Допълнителните разпоредби на законопроекта е дадена дефиниция на понятието „криптоактив“, възприета в Регламент (ЕС) 2023/1114, а именно – цифрово представяне на стойност или право, което може да бъде прехвърляно и съхранявано електронно посредством технология на децентрализирания регистър или друга подобна технология. Това понятие е по-общо, като наложилото се в българското законодателство значение за „виртуална валута“ се извлича от § 1, т. 24 от Допълнителните разпоредби на Закона за мерките срещу изпирането на пари (ЗМИП) или иначе казано – „виртуални валути“ представляват цифрово представяне на стойност, която не се емитира или гарантира от централна банка или от публичен орган, не е непременно свързана със законово установена валута и няма правния статут на валута или на пари, но се приема от физически или юридически лица като средство за обмяна и може да се прехвърля, съхранява и търгува по електронен път.

В държави членки на Европейския съюз като Германия и Франция се разпознава определението за „виртуална валута“, дадено в Директива 2015/849 на ЕС. Въпреки това Германия използва термина „криптоактиви“, докато Франция цитира по-общото понятие „цифрови активи“. Италия например дълго време не бе въвела ясна дефиниция на криптовалутите в своето законодателство, което създаваше възможност лесно да се провокират противоречия при разглеждането на дела в рамките на ЕС.¹

¹ Summers, A. Understanding blockchain and cryptocurrencies: a primer for implementing and developing blockchain projects, Birmingham, UK, published March 31, 2022 by CRC Press Taylor and Francis Group, p. 31

Разликите в разбирането на същността на криптовалутите неизбежно води до различия и в подходите на различните страни членки, по които същите следва да се облагат. Именно поради тази причина се поставя под въпрос възможността за правна унификация, която е обоснована от неразвитост на принципите на данъчно облагане при търговия с криптовалути във всяка отделна държава членка на Съюза. Въпреки това с приемането на цитирания по-горе Регламент (ЕС) 2023/1114 и допълнително предвидените директиви, Европейският съюз се стреми към хармонизиране на законодателството, тъй като това ще позволи да бъде избегнато неблагоприятното въздействие върху фискалния суверенитет на отделни страни членки на Съюза.

2. ИЗЛОЖЕНИЕ

2.1. Обща характеристика

За да разгледаме начина на облагане при търговията с криптовалути, следва да споделим няколко думи за дефиницията и същността на виртуалната валута. Криптовалутата е средство за размяна, основано на блокчейн технология и криптография за отчетност на трансакциите и осъществяването на контрол върху създаването на нови единици. Криптовалутите съществуват като цифрова форма на разплащане². Блокчейн технологията, от своя страна, се използва за съхранение на онлайн счетоводна книга на всички трансакции, които някога са били извършвани с помощта на конкретната криптовалута. Блоковете вериги получават името си от начина, по който „свързват“ заедно „блокове“ от информация (като подробности за трансакция). Чрез свързването на всеки нов блок с предишния блок всички опити за манипулиране на историческа информация са незабавно очевидни за участниците в мрежата.

Повечето криптовалути се „добиват“ чрез децентрализирана мрежа от компютри. Добивът е и механизма, който актуализира и защитава мрежата чрез постоянна проверка на публичната книга на блокчейн и добавяне на нови трансакции. Добивът (копаенето) на криптовалута включва решаване на сложни математически алгоритми/задачи с помощта на изчислителна мощност – процес, известен като Proof-of-Work (PoW). Компютърът на потребителя, който първи реши задачата, поставя следващия блок в блоковата верига и получава възнаграждение.

² Писмо № 2-339/01.06.2021 г. на НАП относно данъчно третиране на приходи от гарения

Съществуват различни видове способи за копаене (добиване), известни още като традиционно копаене или участие в общност на копачи. При единия способ е налице самостоятелно копаене, като добивът е генериран от експлоатиране на хардуера на копача. При участие в общност група копачи обединяват своята компютърна мощност за повече ефективност при копаенето. Пуловете за копаене са свързани с хешрейта. При копаене на криптовалута терминът „хешрейт“ се отнася до скоростта, с която компютрите за копаене могат да извършват своите изчисления.

За всеки валидиран „блок“ с трансакции системата генерира автоматично криптовалута (т.нар. награда), чийто размер е динамична величина и зависи от наличното количество на съответната криптовалута. За всяка проверена/валидирана трансакция също се генерира определено количество криптовалута (т.нар. такса превод), чийто размер не е определен автоматично от системата, а от конкретния наредител на трансакцията, като наредителят не е известен на участниците в тази дейност и същият няма предварителна обвързаност с нито един от тях. Така генерираният общ обем криптовалута (награда и такса) се разпределя между всички участници, извършващи дейност по добив (копаене) на криптовалута в конкретния момент, съобразно изчислителните мощности на всеки един от участниците в тази дейност. Съществуват и други методи за изчисляване на заплащането в групата за копаене. Всяка група определя своя комисионна (такса) за работата и взема част от печалбата.

Трета известна форма на копаене е така нареченото „копаене в облак“ или още ферми за копаене – центрове за данни, които продават или дават под наем мощност за хеширане. Същността на услугата се изразява в това, че трета страна поддържа апаратура за копаене и осигурява достъп до наградите, асоциирани с апаратурата. Потребителят на услугата купува определена скорост за хеширане за определен период от време и получава пропорционална полза според процентната стойност на цялостната операция по копаене в облак, която е финансирана.

Разбира се, другата разпространена форма за сдобиване с виртуална валута е покупко-продажбата, като най-популярните начини за търговия са през онлайн борса за криптовалута, чрез брокер (извънборсова търговия), чрез уебсайт (платформа) или чрез банкомати за криптовалути (т.нар. криптомати).

Съществува възможност и за залагане (т.нар. „стейкване“ на криптовалути). Стейкинг на криптовалута се отнася до процеса на участие в блокчейн мрежа с доказателство за залог (PoS) чрез стейкване или заключване на определено количество крипто токени. По този начин се

допринася за сигурността и функционирането на мрежата, като се получава възнаграждение за това. Това се случва в така наречените Staking Pools. Тези „басейни за стейкване“ правят възможно стейкването с минимални количества. Staking Pools обединяват групи от хора с различни дялове от дадена криптовалута и действат като един валидатор в мрежата. Получава се награда под формата на лихва, защото е предоставена криптовалута, за да бъде използвана за валидиране на трансакции

В заключение следва да бъде отбелязано, че от криптовалута се получава лихва на годишна база. Тази лихва се изразява в проценти. Лихвата се изплаща на ден, на седмица или на час. Различните платформи предлагат различни схеми на изплащане на печалбите. При повечето платформи има възможност да се избере лихвата от стейкваните криптовалути да не се изплаща в акаунта, а да се реинвестира автоматично и по този начин се получава ефектът на сложната лихва. Има и вариант за стейкване на криптовалута директно от студент (хардгуерен) портфейл чрез приложението на последния. Не всички криптовалути могат да бъдат стейквани.

2.2. Данъчно облагане по реда на ЗДДФЛ на доходи от продажба/замяна на криптовалута

В уводната част на настоящата статия бе цитирана дефиницията за „виртуални валути“, залегнала в регламента на § 1, т. 24 от ЗМИП, която е взимствана и в материалния данъчен закон, касаещ облагането на доходи на ФЛ. § 1, т. 63 от Допълнителните разпоредби на Закона за данъците върху доходите на физическите лица препраща именно към дефиницията, посочена в ЗМИП.

Криптовалутата е пълноценно средство за плащане, което служи за разплащане само във виртуалния свят. Основен белег на независимостта им е това, че нито едно плащане не минава през посредник – банка или друга финансова институция. Различават се от физическите форми на валута, но изпълняват почти същите функции, като с тях могат да бъдат закупувани или продавани и физически стоки и услуги.

Доходите, реализирани от продажба/замяна на виртуална валута, са облагаеми, доколкото не попадат в обхвата на необлагаемите, изброени в чл. 13 ЗДДФЛ, нито са освободени от облагане по силата на друг закон. Тези доходи за целите на данъчното облагане следва да се третираят като доходи от продажба на финансов актив.

Облагаемият доход и данъчната основа за доходите от прехвърляне на права или имущество, придобити от местни физически лица от източник в страната и от чужбина, се определят в съответствие

с разпоредбите на Раздел V от глава пета на ЗДДФЛ. Текстът на нормата на чл. 33, ал. 3 ЗДДФЛ, действащ до 31.12.2023 г., не включваше изрично понятието (виртуална валута). Тези доходи попадаха към понятието „други финансови активи“. От 1.01.2024 г. цитираният по-горе член бе регламентиран от законодателя по следния начин: „Облагаемият доход от продажба или замяна на акции, дялове, компенсаторни инструменти, инвестиционни бонове и други финансови активи, включително виртуални валути, както и от търговия с чуждестранна валута се определя като сумата от реализираните през годината печалби, определени за всяка конкретна сделка, намалена със сумата от реализираните през годината загуби, определени за всяка конкретна сделка, се намалява с 10 на сто разходи“.

До 2023 г. включително при облагане на дохода от продажба на криптовалута като доход от продажба на финансови активи по реда на чл. 33 ЗДДФЛ не се приспадат разходи за дейността. Със Закона за изменение и допълнение на Закона за данъците върху доходите на физическите лица, обн. в ДВ бр. 106 от 22 декември 2023 г. (в сила от 1.01.2024 г.), се въвежда 10 на сто признат разход при определяне на облагаемата данъчна основа за доходи на физически лица от финансови инструменти съгласно чл. 33, ал. 3 ЗДДФЛ.

Мотивите за законодателната промяна са въз основа на това, че в действителност са налице задължителни разходи, които лицето не може да не извърши, предвид че прави инвестиции и реализира приходи от продажба на криптовалута. Например: такси за обработка на плащанията; такса за конвертиране на валута за всички сделки с инструменти, деноминирани във валута, която е различна от валутата на акаунта; такса за липса на активност; комисионна за пренос на позиция; такса за получаване на пазарна информация; разходи за поддържане на позицията при договорите за разлики и др.

Съгласно чл. 33, ал. 4 ЗДДФЛ реализираната печалба/загуба по ал. 3 за всяка сделка се определя като продажната цена се намалява с цената на придобиване на финансовия актив. Когато финансови активи от един вид, издадени от едно лице, са с различни цени на придобиване и впоследствие се продава част от тях и не може да бъде доказано коя част се продава, цената на придобиване на всеки един от тях е средно претеглената цена, определена въз основа на цената на придобиване на гържаните към датата на продажбата финансови активи от същия вид и издател. § 1, т. 47 от ДР ЗДДФЛ определя формулата за „средно претеглена цена“.

Доходите, подлежащи на облагане по реда на чл. 33, ал. 3 ЗДДФЛ, се облагат с данък върху общата годишна данъчна основа по чл. 17 от закона, а

размерът на данъчната ставка е 10 на сто. Те не подлежат на авансово облагане. Декларират се с годишна данъчна декларация по чл. 50 ЗДДФЛ, попълва се приложение № 5 (образец 2051), таблица № 2. В закона не е регламентирано към годишната данъчна декларация да се прилагат документи, доказващи реализирания доход, направените разходи и др.

Възможно е да се реализират приходи от продажба на криптовалута, без лицата да стават притежатели на същата. Тази възможност за търгуване е достъпна с т.н. „договор за разлики“. Договорите за разлика, или CFD, може да са добър вариант за търговци, които се стремят да получат експозиция към голямо разнообразие от финансови активи, без да ги притежават.³ Договорът за разлики е деривативен финансов инструмент. Договорът за разлики е договор, който обикновено се сключва между инвеститор и инвестиционен посредник. Разликата между стойността на базовия актив в момента на сключване на договора за разлика (отваряне на позиция) и цената на базовия актив, когато позицията се затваря, определя това дали при търговията ще се реализира печалба, или загуба. Когато инвеститорът придобие определен договор за разлика (открие дълга позиция) и впоследствие цената на базовия актив се повиши, инвеститорът реализира печалба. Ако цената на базовия актив се понижи след придобиването на договора за разлики от страна на инвеститора, последният реализира загуба. Придобитите доходи от сделки (търговия) с договори за разлики (откриване и закриване на позиции) подлежат на облагане по посочения вече ред на чл. 33, ал. 3 и ал. 4 ЗДДФЛ. При тях особеното е, че няма придобиване на актива и продажба/замяна на актива. Следователно за целите на определяне на печалба/загуба и облагаем доход с оглед приложение на ал. 3 на чл. 33 лицето следва да се ръководи от базовата стойност на актива при откриване на позицията и придобиването на ДЗР, съответно стойността на актива при закриване на позицията, както и от събъждането на прогнозата, която е дало, т.е. какви позиции е отворило.

Доходите от продажба, замяна или друго възмездно прехвърляне на имущество по чл. 33, ал. 3 ЗДДФЛ се декларират за данъчната година, в която е извършено прехвърлянето на финансовите активи. По силата на чл. 11, ал. 2 ЗДДФЛ доходът се смята за придобит към датата на прехвърлянето. Това означава, че облагаемият доход от продажбата на криптовалута подлежи на деклариране в годишната данъчна декларация по чл. 50 ЗДДФЛ за данъчната година, през която е извършено прехвърлянето ѝ. С оглед на това правило е неотносимо в коя данъчна година е реалното получаване на дохода от продажбата, а именно –

³ Становище на ЦУ на НАП № М-24-38-21 от 10.04.2023 г.

изтегляне на средствата от съответната система, виртуален портфейл или банкова сметка, както и фактът за невъзможност сумите да се изтеглят в съответната година. След придобиването на виртуалната валута пазарната стойност на същата в следващи периоди може да падне до 0 или да се увеличи значително. Самата обезценка на пазарната стойност на даден вид валута или нейната увеличена стойност не са загуба и съответно печалба на лицето, докато няма реализирана сделка.

Придобиването на виртуална валута и участието в определени платформи за инвестиции и за търгуване с криптовалuti носи и други доходи на лицата: средства, определени като доходност (лихви); чрез опция „staking“ на крипто борсите може да се получи сума в пари като процент възвръщаемост за предоставяне на ресурсите си за нуждите на борсата. При условие че доходите от търговия с криптовалута ще се облагат по реда на чл. 33, ал. 3 ЗДДФЛ, то получените доходи от „staking“ подлежат на облагане по реда на чл. 35 ЗДДФЛ като „доходи от други източници“, освен ако не са лихви. Съгласно чл. 35, т. 6 ЗДДФЛ облагаемият доход е брутната сума на облагаемите доходи, придобити през данъчната година от всички други източници, които не са изрично посочени в този закон и не са обложени с окончателни данъци по реда на ЗКПО.

По отношение на придобитите суми като доходност следва да се има предвид, че определение на понятието лихва е дадено в § 1, т. 7 ЗДДФЛ, според което това е доход от всякакъв вид вземания за дълг, независимо дали е гарантиран с ипотека или с клауза за участие в печалбата на длъжника, включително лихвите по депозити в банки и доходите (премиите) от бонове и облигации. Облагаемият доход от лихви на местни физически лица се формира по реда на чл. 36, във вр. с чл. 35, т. 3 ЗДДФЛ и представлява брутната сума на облагаемите доходи, придобити през данъчната година, т.е. получените суми. В случай че придобитите суми като доходност не могат да се характеризират като лихва по смисъла на § 1, т. 7 ЗДДФЛ, при условие че лицето не действа като търговец, същите ще подлежат на облагане по реда на чл. 35, т. 6 ЗДДФЛ като „доходи от други източници“.

Следва да се има предвид, че посочените по-горе разпоредби се прилагат за лицата, извършващи обикновена инвестиция и не се прилагат за доходи от стопанска дейност на физическо лице, което е търговец по смисъла на **Търговския закон** (ТЗ), включително когато не е регистрирано като едноличен търговец. Независимо че лицето няма регистрация като едноличен търговец, в случай че дейността търговия с криптовалута се извършва системно и по занятие, придобитите доходи ще се третират като доходи от стопанска дейност като едноличен търговец и съот-

ветно ще подлежат на облагане по реда на чл. 26, ал. 1 – 6 ЗДДФЛ с данък върху годишната данъчна основа (чл. 26, ал. 7 ЗДДФЛ).

Необходимо е да се прави разлика между обикновена инвестиция и системна стопанска дейност, която е основен източник на доход на лицето. Инвестицията (от латински език – „влагам“) е дългосрочно влагане на парични средства или капитал за придобиване на финансови инструменти или други активи с цел да се постигне печелившо възвръщане във формата на лихва, друг доход или повишаване на стойността на инструмента. Следователно, когато лицето има друг основен източник на доход и инвестицията в криптовалута не е основна дейност, сделките не са системни и лицето не организира дейността си като предприятие, би следвало да се приложи разпоредбата на чл. 33, ал. 3 ЗДДФЛ като начин на облагане. В обратната хипотеза доходът ще попадне в облагане в чл. 26 ЗДДФЛ, независимо от липсата на регистрация по ТЗ.

Следователно, когато лицето има друг основен източник на доход и инвестицията в криптовалута не е основна дейност, сделките не са системни и лицето не организира дейността си като предприятие, би следвало да се приложи разпоредбата на чл. 33, ал. 3 ЗДДФЛ като начин на облагане. В обратната хипотеза доходът ще попадне в облагане в чл. 26 ЗДДФЛ, независимо от липсата на регистрация по ТЗ. Дефинирането на едно физическо лице като търговец не се обвързва единствено с наличието или липсата на регистрация по реда на ТЗ. Търговското качество на физическото лице следва да се разглежда с оглед характера на извършваните от него сделки и услуги, а не от наличието или липсата на регистрация по ТЗ.

2.3. Счетоводно отчитане и данъчно третиране по ЗКПО

В националното счетоводно законодателство не са предвидени разпоредби за счетоводното отчитане на виртуалната валута. При неурегулирани въпроси в Националните счетоводни стандарти (НСС) могат да се използват Международните стандарти за финансово отчитане (МСФО). През юни 2019 г. Комитетът по разяснения на международните стандарти за финансово отчитане (КРМСФО) публикува становище относно приложимите счетоводни стандарти за отчитане на криптовалути. Това становище не е задължително за прилагане, т.к. не е утвърдено от законодателните органи на ЕС и Република България. В него е разгледан един от вариантите, по които може да се отчита виртуалната валута като не са разгледани случаите на „добив“ на криптовалута и услугите по доверително управление на криптовалутата.

Счетоводното отчитане на виртуалната валута е в зависимост от вида на валутата, целта, с която е закупена, и начина, по който ще се използва същата. Като финансов инструмент могат да се отчитат стабилните монети. Това са активи, които поддържат стабилна стойност спрямо стойността на друг актив (фиатни пари, злато, недвижими имоти и други). Като материален запас се отчита криптовалутата, която дружествата купуват с цел продажба. Като нематериален актив се отчита тази виртуална валута, която се купува с цел да се съхрани стойността или с инвестиционна цел. Всеки един начин на отчитане на виртуалната валута е приемлив, стига да не изкривява представянето на стопанските операции и резултата от тях във финансовите отчети на дружеството.

През юни 2019 г. КРМСФО публикува становище относно приложимите счетоводни стандарти за отчитане на криптовалутите. Криптовалутите, притежавани с цел продажба, следва да се отчитат като материален запас. Във всички останали случаи притежаваните криптовалути се отчитат като нематериален актив. Това се прилага и за предприятията, прилагащи НСС⁴. Постановките на тези счетоводни стандарти нямат принципни разлики. Съгласно § 6 от Международните счетоводни стандарти (МСС) 2 запасите се определят като активи, които са: предназначени за продажба в хода на обичайната дейност на предприятието; в процес на производство за такава продажба; или са във вид на материали или други запаси, които ще бъдат вложени в производството на стоки или услуги или при обработването или преобразването им.

Стоково-материални запаси по НСС 2. Отчитане на стоково-материалните запаси са: материали, придобити главно чрез покупка и предназначени основно за влагане в производствения процес с цел произвеждане на продукция или услуги. Те могат да са обект и на преки продажби, когато това се прецени от предприятието; продукция, създадена в резултат на производствен процес в предприятието и предназначена за продажба; стоки, придобити главно чрез покупка и предназначени за продажба; незавършено производство, представляващо съвкупност от разходи, от които се очаква да се произведе продукция.

Първоначалното признаване на криптовалутите е по цена на придобиване, която включва всички такси по придобиването ѝ, но не се включват разходите за поддържане на виртуалния портфейл. Стоково-материалните запаси се оценяват по по-ниската от доставната

⁴ Писмо изх. № 94-Г-80/05.06.2019 г. на НАП относно Данъчно третиране на покупко-продажба на виртуални валути във връзка с прилагането на разпоредбите на ЗКПО.

и нетната реализируема стойност, като разликата се отчита като други текущи разходи за дейността. В края на отчетния период се прави оценка на нетната реализируема стойност на стоково-материалните запаси. Когато отчетната стойност на стоково-материалните запаси е по-висока от нетната реализируема стойност, тя се намалява до размера на нетната реализируема стойност. Намалението се отчита като други текущи разходи.

МСС 2 се прилага и в случаите, когато предприятието е брокер, търговец с криптовалюти. Това са тези, които купуват или продават стоки за чужда или собствена сметка. Те придобиват стоките с цел продажба в близко бъдеще и генериране на печалба от колебанията в цената на брокерско-търговски марж. Съгласно МСС 2 те могат да оценяват стоките по справедливата им стойност минус разходи за продажба, като промените в справедливата стойност се признават в печалбата или загубата. За да се приложи този ред на счетоводно отчитане криптовалутите трябва да могат да се разглеждат като борсови стоки. Такова определение не е дефинирано в МСС. Общоприетият му смисъл е, че борсовите стоки са взаимнозаменяеми и се търгуват на активен пазар по котираны цени. Те се освобождават само от изискванията за оценка в МСС 2 „Материални запаси“ и се оценяват по реда на МСФО 13 „Оценяване по справедлива стойност“.

Крайният резултат и при трите варианта на счетоводно отчитане (като стока, като борсова стока или като финансов актив) е един и същ, но моментът на възникване и признаване на приходите и разходите се различава.

Всички криптовалюти, които не се притежават с цел търговия, а се използват като платежно средство или се държат с инвестиционни намерения следва да се отчитат като нематериален актив. В този случай първоначалната оценка е по цена на придобиване, която в последствие се коригира с начислената амортизация и загубата от обезценка. За отчитането на един актив като нематериален е много важно да се определи дали той е амортизируем или не. Нематериален актив с ограничен полезен живот е амортизируем, а с неограничен полезен живот не се амортизира, но ежегодно се проверява за обезценка. Криптовалутите са активи с неограничен полезен живот и се очаква да генерират входящи парични потоци за неограничен период от време. Според МСС те са нематериални активи. В НСС няма правило, че нематериалните активи не се амортизират. В СС 4 „Отчитане на амортизациите“ неамортизируемите активи са изброени и сред тях не попадат нематериални активи с неограничен полезен живот. Предвид това предприятията, прилагащи НСС, следва да амортизират притежаваната криптовалута. Предприятията, прилагащи подхода на

преоценената стойност, трябва да приложат чл. 45 от ЗКПО, който ги задължава да увеличат счетоводния си финансов резултат при отписване на криптовалутата с формирания преоценен резерв.

2.4. Данъчно третиране по ЗДДС при търговия с виртуална валута

Според чл. 46, ал. 1, т. 4 ЗДДС, който е транспониран в нашето законодателство от ЕС, освободена доставка е сделката, включително договарянето, свързана с валута, банкноти, монети, използвани като законно платежно средство, с изключение на банкноти и монети, които обикновено не се използват като законно платежно средство или са с нумизматична стойност.⁵

Съгът на ЕС се е произнесъл по отношение характера на виртуална валута и приложимите норми на директивата относно освобождаване от начисляване на ДДС на доставки на услуги по обмен на виртуална валута срещу фиатни пари. В диспозитива на решението е посочено, че чл. 135, пар. 1, б. „г“ от Директива 2006/112/ЕО трябва да се тълкува в смисъл, че доставки на услуги, състоящи се в обмяна на традиционни валути срещу единици от виртуалната валута „биткойн“ и обратно, извършени срещу заплащането на сума, съответстваща на маржа, който се определя от разликата между цената, по която съответният оператор купува валутите, от една страна, и цената, по която ги продава на своите клиенти, от друга страна, представляват сделки, освободени от ДДС по смисъла на тази разпоредба.⁶

Получател на доставката по обмен на криптовалута във фиатни пари е съответният клиент, закупил виртуалната валута – същият може да бъде данъчно незадължено лице, установено в страната, ЕС или трета страна, или данъчно задължено лице, установено в ЕС или трета страна. Общите правила за определяне на мястото на изпълнение на доставката на услуги е регламентирано с чл. 21, ал. 1 и 2 от ЗДДС (съответно чл. 44 и 45 от Директива 2006/112/ЕО) и е в зависимост от обстоятелството дали получателят на същата е данъчно задължено (ДЗЛ) или данъчно незадължено лице (ДНЗЛ).

Съгласно чл. 21, ал. 1 ЗДДС мястото на изпълнение при доставка на услуга, когато получателят е данъчно незадължено лице, е мястото, където доставчикът е установил своята независима икономическа дейност. Когато тези услуги се предоставят от постоянен обект, който се намира на място, различно от мястото, където доставчикът е установил своята независима икономическа дейност, то мястото на изпълнение е мяс-

⁵ Чл. 135, параграф 1, б. „г“ от Директива 2006/112/ЕО.

⁶ Решение на СЕС от 22 октомври 2015 г. по дело C-264/14.

тото, където се намира този обект. Когато няма място на установяване на независима икономическа дейност или постоянен обект, мястото на изпълнение на доставката е мястото на постоянния адрес или обичайното пребиваване на доставчика. А съгласно ал. 2 на същия член – мястото на изпълнение при доставка на услуга, когато получателят е данъчно задължено лице, е мястото, където получателят е установил независимата си икономическа дейност. Когато тези услуги се предоставят на постоянен обект, който се намира на място, различно от мястото, където получателят е установил независимата си икономическа дейност, то мястото на изпълнение е мястото, където се намира този обект. Когато няма място на установяване на независима икономическа дейност или постоянен обект, мястото на изпълнение на доставката е мястото на постоянния адрес или обичайното пребиваване на получателя.

За да се определи правилно къде е мястото на изпълнение на доставка на услуги, е необходимо да се установи (докаже) статутът на получателя на доставката. Доказателства относно определянето на статута на получателя се съдържат в чл. 18, параграфи 1 – 3 от Регламент за изпълнение (ЕС) № 282/2011 на Съвета от 15 март 2011 година за установяване на мерки за прилагане на Директива 2006/112/ЕО относно общата система на данъка върху добавената стойност. Регламентът е задължителен и се прилага пряко във всички държави членки, поради което българските доставчици на услуги следва да се съобразят с правилата, регламентирани в него.

При доставка по обмен на криптовалута във фиатни пари, в случай че получателят е ДНЗЛ, без значение къде е установено същото, мястото на изпълнение на доставката на услуги съгласно чл. 21, ал. 1 ЗДДС е на територията на страната и доколкото е налице освободена доставка съгласно чл. 46, ал. 1, т. 4 ЗДДС за дружеството на основание чл. 86, ал. 3 от същия закон не възниква задължение за начисляване на данък. Съгласно чл. 86, ал. 3 ЗДДС не се начислява данък при извършване на освободена доставка, освободено вътреобщностно придобиване, както и при доставка с място на изпълнение извън територията на страната.

В случай, че получателят е ДЗЛ, установено в държава членка на ЕС или в държава извън ЕС, мястото на изпълнение на доставката на услуги е извън територията на страната и на основание чл. 86, ал. 3 ЗДДС доставчикът – регистрирано по ЗДДС лице, не следва да начислява данък. Когато не са налице доказателства за статута на получателя (дали е ДЗЛ или ДНЗЛ) се счита, че той е ДНЗЛ и мястото на изпълнение на доставката се определя по реда на чл. 21, ал. 1 ЗДДС.

2.5. Основни принципи при облагане на търговията с криптовалута в някои държави членки на Европейския съюз

2.5.1. Германия

В Германия няма специфична регулаторна рамка за криптовалутите, поради което те подлежат на данъчно облагане съгласно общите данъчни закони и съответно са засегнати два основни вида данъци – ДДС и данък върху дохода. Следва да бъде отбелязано, че още през 2013 г. парламентарният държавен секретар на Федералното министерство на финанси отбелязва, че използването на криптовалuti като средство за плащане не предполага квалифицирането на такива трансакции съгласно данъчните закони⁷. Това обаче се отнася до случаите, свързани с получаване на печалба от такива трансакции. Въпреки че трансакциите с криптовалuti са освободени от ДДС, те подлежат на облагане с данък върху дохода. Доходите от търговия с виртуални валути подлежат на данъчно облагане, като се вземат предвид някои правила. На първо място, ако физическо лице притежава криптовалuti повече от година, доходът от продажбата им не се облага. Освен това, ако срокът на притежание на частни активи не надвишава една година, но полученият доход е под 600,00 евро, данъци също не се начисляват. Във всички останали случаи доходите от търговия с криптовалuti ще се облагат с прогресивен данък в зависимост от размера на индивидуалния доход. Този подход създава благоприятни условия за дългосрочните притежатели на виртуални валути, които не се интересуват от получаване на спекулативни приходи от краткосрочни трансакции.⁸

2.5.2. Франция

Създаването на пълна правна рамка за регулиране на виртуалните валути във Франция изисква значително преразглеждане на законодателната и регулаторната рамка⁹. И тук промените засягат ДДС и данък върху доходите най-вече на физически лица. Регулирането на ДДС във Франция се основава на резолюция на Съда на ЕС, според която обменът на криптовалuti за традиционни фиатни пари или други криптоактиви трябва да бъде изключен от облагане с ДДС.

През 2019 г. е добавена разпоредба в общия данъчен кодекс, определящ правилата за данъчно облагане на цифрови активи. Той определя,

⁷ Koschyk Hartmut, Statement of Parliamentary State Secretary of the Federal Ministry of Finance, [2013] 17/14062 Deutscher Bundestag 25, Bundesfinanzministerium.

⁸ Pielke Walther, Besteuerung von Kryptowährungen: Ein Überblick über die verschiedenen Steuerarten, Springer Gabler 2018, S. 73, N. 2.

⁹ ANC Regulation No. 2018-07 of 10 December 2018.

че обменът крипто към крипто не подлежи на данъчно облагане и капиталовите печалби в размер не повече от 305,00 евро за отчетната година са освободени от данъци.

Във Франция на дневен ред е проблемът за разграничаване и характеризиране на понятията „редовна“ продажба на криптовалuti и „случайна“ такава. Именно поради тази причина се извършва подробен анализ на всеки отделен случай.

2.5.3. Италия

Както вече бе споменато в уводната част на разработката, дълго време Италия нямаше напълно формализирана правна рамка за регулиране на криптовалutите, поради което страната не използваше специално законодателство за данъчно облагане на свързани трансакции.

Данъкът върху доходите при търговия с криптовалuti се определя съгласно същите правила, както за капиталовите печалби от продажба на чуждестранна валута. Доходът от продажба на цифрова валута не засяга облагаемия размер на индивидуалния доход, когато се прилага прогресивна скала на данъчно облагане. Именно тези условия правят Италия една от най-привлекателните юрисдикции на ЕС за търговия с криптоактиви.¹⁰

Все още съществуват много пропуски в италианското законодателство, създаващи несигурност за участниците на пазара на виртуални валути. Например няма специфичен регулаторен режим за минните операции в Италия. В същото време особеностите на тази дейност не позволяват тя да се обвърже със съществуващата вече правна регулация в страната. Неясно е също така дали трансакциите крипто-крипто подлежат на данъчно облагане.

3. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Може да бъде очертан един основен проблем, който се изразява в затрудняване на данъчните закони при наваксването на технологичното развитие на криптовалutите. Все още не са налице много допирни точки между държавите що се отнася до данъчното облагане при търговия с виртуални валути. Дори във вътрешното ни законодателство криптовалutата се третира по различен начин в отделните материални данъчни закони. Отделно от това – разликите между системите за данъчно облагане в различните държави членки на ЕС са пример за съществуването на една небалансирана данъчна система, която крие рискове за данъкоплатците и може да причини неравномерно развитие на пазара на криптовалuti на територията на Съюза.

¹⁰ Italian Consolidated Law on Income Tax (Testo unico delle imposte sui redditi, TUIR).